

نقض حق اختراع در حقوق ایران و انگلیس

علی دانی زاده میانداوب گروه حقوق، حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی، تسوج، ایران

دکتر یوسف مولایی گروه حقوق، حقوق خصوصی، دانشگاه آزاد اسلامی، تسوج، ایران

چکیده

حق اختراع به عنوان یکی از ابزارهای حمایت از نوآوری و پیشرفت فنی، نقش مهمی در توسعه اقتصادی و فناوری دارد و نقض آن به معنای تعدی به حقوق مکتسبه مالک اختراع محسوب می‌شود. این مقاله با رویکرد تطبیقی، مقررات و رویه قضایی مربوط به نقض حق اختراع در حقوق ایران و انگلستان را مورد بررسی قرار می‌دهد. در حقوق ایران، قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۶، چارچوب اصلی حمایت از حقوق مالکیت فکری را فراهم می‌آورد و نحوه رسیدگی به دعاوی نقض اختراع از طریق مراجع قضایی و روش‌های جبران خسارت مشخص شده است. در مقابل، نظام حقوقی انگلستان مبتنی بر رویه قضایی و مقررات قانون اختراعات ۱۹۷۷ است و دفاعیات و محدودیت‌های خاصی برای محدود کردن قلمرو نقض حق اختراع پیش‌بینی شده است. مقایسه تطبیقی نشان می‌دهد که هر دو نظام با وجود شباهت‌های ساختاری، در رویکردهای اجرایی، میزان مسئولیت مدنی و امکان اعمال دستورهای قضایی تفاوت‌های قابل توجهی دارند. این مقاله همچنین به بررسی ابزارهای قانونی پیشگیرانه، مسئولیت تضامنی و الزامات اثبات نقض پرداخته و تحلیل می‌کند که چگونه تضاد بین حمایت از نوآوری و محدودیت‌های رقابتی در هر نظام حل می‌شود. یافته‌ها حاکی از آن است که اصلاحات اخیر در هر دو کشور به سوی افزایش کارآمدی رسیدگی به دعاوی و کاهش هزینه‌های ناشی از نقض اختراع حرکت کرده است.

واژگان کلیدی: نقض؛ اختراع؛ ایران؛ انگلیس؛ مالکیت فکری

طبقه‌بندی JEL: فقه – حقوق – جزا و جرم شناسی – حقوق بین الملل – حقوق خصوصی

Patent infringement in Iranian and English law

Scientific Journal of Modern
Jurisprudence and Law

Print ISSN: 2717- 1469
Online ISSN: 2717 - 1477

Profile in ISC, SID, Noormags,
Magiran, Ensani,
GoogleScholar
www.jaml.ir

Year 2025, Sixth year, Issue 25

Pages 1-22

Ali Daeizadeh Department of Law, Private Law, Islamic Azad University, Tasuj, Iran
Miandoab

Dr. Yousef Molaei Department of Law, Private Law, Islamic Azad University, Tasuj, Iran

Abstract

Patents, as a means of supporting innovation and technical progress, play an important role in economic and technological development, and their infringement is considered an infringement of the acquired rights of the patent owner. This article examines the provisions and judicial practice related to patent infringement in Iranian and English law with a comparative approach. In Iranian law, the Patents, Industrial Designs and Trademarks Act of 2007 provides the main framework for protecting intellectual property rights, and the manner in which patent infringement claims are handled through judicial authorities and compensation methods are specified. In contrast, the English legal system is based on judicial practice and the provisions of the Patents Act of 1977, and specific defenses and limitations are foreseen to limit the scope of patent infringement. A comparative comparison shows that both systems, despite structural similarities, have significant differences in enforcement approaches, the extent of civil liability, and the possibility of applying judicial orders. The article also examines preventive legal instruments, joint and several liability, and the requirements for proof of infringement, and analyzes how the conflict between supporting innovation and restricting competition is resolved in each system. The findings suggest that recent reforms in both countries have moved towards increasing the efficiency of litigation and reducing the costs of patent infringement.

Keywords: infringement; invention; Iran; England; intellectual property

JEL Classification: Jurisprudence - Law - Criminal and Criminology - International Law - Private Law

مقدمه

این مقاله با رویکرد تطبیقی، ضمن بررسی مقررات و رویه‌های قضایی مربوط به نقض حق اختراع در ایران و انگلستان، تلاش می‌کند تفاوت‌ها و نقاط قوت هر نظام را شناسایی کرده و نقش سیاست‌های حقوقی در تعادل میان منافع مخترع و منافع عمومی را تحلیل نماید. هدف نهایی، ارائه دیدگاهی جامع درباره کارآمدی راهکارهای قانونی موجود و پیشنهاد راهبردهایی برای بهبود حمایت از حقوق مالکیت فکری است که می‌تواند زمینه‌ساز توسعه نوآوری و ارتقای امنیت حقوقی در عرصه فناوری و صنعت باشد.

۱- مفاهیم و کلیات

۱-۱- مفهوم و ماهیت حق اختراع

اختراع در حقیقت نتیجه فکر فرد یا افراد است که برای نخستین بار فرآیند یا فرآورده‌های خاص را ارائه می‌نماید و مشکلی را در یک حرفه، فن، فناوری، صنعت و امثال‌ها حل می‌نماید. واژه اختراع در لغت به مفهوم آفریدن و ایجاد کردن بیان شده است. اختراع همچنین به مفهوم پدید آوردن، ابداع محصول صنعتی بی‌سابقه، کشف وسیله جدید، کاربرد وسایل موجود برای به دست آوردن یک نتیجه تازه یا محصول صنعتی و یا کشاورزی جدید می‌باشد. ایضاً، در حقوق مالکیت معنوی باید به دنبال مفهوم حقوقی اختراع بود. می‌بایست دید قوانین حمایت کننده از اختراع، چه چیزی را اختراع دانسته‌اند و صرف تکیه بر مفهوم لغوی کافی نمی‌باشد.^۱

حق اختراع به عنوان یکی از پایه‌های نظام حقوق مالکیت فکری، نقش تعیین‌کننده‌ای در تضمین نوآوری، تشویق خلاقیت و ارتقای توسعه فناوری ایفا می‌کند. حفاظت قانونی از اختراعات نه تنها به مخترع امکان بهره‌برداری انحصاری از ایده‌های نوآورانه را می‌دهد، بلکه تضمین می‌کند که سرمایه‌گذاری‌های علمی و صنعتی در مسیر پیشرفت اقتصادی کشورها به نتیجه ملموس منتهی شود. در این چارچوب، نقض حق اختراع به عنوان تعدی مستقیم به حقوق مالک، از مهم‌ترین معضلات حقوقی محسوب می‌شود که می‌تواند آثار اقتصادی و اجتماعی گسترده‌ای بر جامعه و بازارهای صنعتی برجای گذارد. در حقوق ایران، قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۶، ساختاری قانونی برای حمایت از حقوق مخترعین فراهم کرده و نحوه رسیدگی به دعاوی نقض اختراع، جبران خسارت و صدور دستورهای قضایی را مشخص کرده است. با این حال، محدودیت‌ها و چالش‌های اجرایی همچنان در عمل مشاهده می‌شوند که لزوم تحلیل دقیق و تطبیقی با نظام‌های موفق خارجی را ضروری می‌سازد. در مقابل، حقوق انگلستان با تأکید بر رویه قضایی و قوانین مصوب، چارچوبی پویا و با انعطاف برای مقابله با نقض حق اختراع ارائه می‌دهد و ابزارهای متنوعی برای پیشگیری و جبران خسارت در اختیار ذی‌نفعان قرار می‌دهد.

۱- تاج آبادی، رضا؛ فلاحی، غلامرضا (۱۳۸۶)، شرایط ثبت اختراع و بررسی قوانین و مباحث حقوقی آن، مجله الکترونیکی پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران، شماره ۲، ص ۲

محصول یا فرایند که راه جدیدی را برای انجام کاری مهیا می‌سازد و یا یک راه‌حل فنی جدید را برای مشکلی ارائه می‌دهد، داده می‌شود. گواهی ثبت اختراع سندی است که توصیف کننده یک اختراع بوده و مطابق درخواست متقاضی به وسیله یک اداره دولتی یا توسط یک اداره منطقه‌ای به نیابت از چند کشور صادر می‌شود و حمایت قانونی و اختیار بهره‌مندی یک اختراع را به صاحب آن در محدوده زمانی خاصی^۲ اعطا می‌نماید. بایستی دقت نمود که گواهی اختراع، مجوز تولید محصول اختراع شده نیست بلکه فقط دیگران را از تولید آن باز می‌دارد.^۳

۱-۲- حقوق ناشی از اختراع

حقوق گوناگونی که برای دارنده حق اختراع در مدت حمایت وجود دارد که به دو دسته حقوق مالی و حقوق غیرمالی شناخته می‌شود. منظور از حقوق مالی در حق اختراع، مجموعه حقوقی است که به مخترع و در اثر ثبت اختراع تعلق می‌گیرد و قابل تقویم به پول، قابل واگذاری در نهایت مقید به دوره زمانی محدود می‌باشد. همچنین، در موضوع حقوق ناشی از ورقه اختراع، قوانین ملی کشورها تقریباً مقررات مشابهی دارند و همه آنها یک سری از حقوق مالی را برای مخترع به طور رسمی می‌شناسند که این حقوق مطابق حقوق ایران حقوقی از جمله حق ساخت و تکثیر، حق عرضه برای فروش، حق واردات، حق ذخیره و نگهداری، حق استفاده، حق صادرات، حق به رهن گذاردن می‌باشد. در حقوق غیر

افزون بر آن، در قوانین بسیاری از کشورهای جهان، باتوجه به گستردگی موضوعاتی که بر آن عنوان اختراع صادق است، تعریفی قانونی و رسمی برای اختراع بیان نشده است. مطابق آن، در موافقت‌نامه تریپس نیز تعریفی از اختراع ارائه نگردیده است. حقوق اختراعات انگلستان نیز هرچند تحت ماده ۱ بخش ۱ قانون ثبت اختراعات ۱۹۷۷ الزام ضمنی را مطرح نموده که ثبت اختراعات فقط باید برای اختراعات صورت بگیرد، اما هیچگونه تعریفی از آن ارائه نکرده است. فقط در ماده ۲ بخش ۱ قانون فوق، فهرستی غیر احصائی از مواردی که اختراع تلقی نمی‌شوند آورده شده است که از جمله: مواردی که مشتمل بر اکتشاف یا نظریه علمی و یا روش ریاضیاتی باشند، اثر ادبی، هنری، موسیقی یا دراماتیک و یا هنر نوع خلق زیبایی شناسانه این چنینی، طرح، قاعده یا روشی برای انجام اقدامات ذهنی، انجام بازی و یا انجام کسب و کار و تجارت، و یا برنامه رایانه‌ای، همچنین ارائه اطلاعات.^۱

در تعریف ثبت اختراع و گواهی مربوطه، سازمان جهانی مالکیت فکری که ایران و انگلستان هر دو در آن عضویت دارند چنین تعریف نموده است: سند ثبت اختراع، حق امتیاز یا اندیشه گواه، حقی انحصاری است که در برابر اختراع یا ایده ثبت شده توسط دولت به مخترع یا نماینده قانونی او برای مدت زمان محدود و در ازای افشای عمومی اطلاعات آن اختراع اعطاء می‌شود. به دیگر سخن، حق اختراع یک حق اختصاصی می‌باشد که به یک اختراع که عبارتست از یک

۲- عمدتاً ۲۰ سال
۳- همان، ص ۱۳۰

۱- تقوی مندی و همکاران (۱۳۶۲)، مفهوم و قلمرو نقض حقوق مالکیت صنعتی با مطالعه تطبیقی در حقوق ایران و انگلستان، فصلنامه داخلی کانون وکلای دادگستری خراسان، شماره ۳، ص ۱۲۵

از تجاوز به حقوق اختراع را جرم تلقی و برای آن ضمانت اجرای کیفری پیش بینی کرده بود. در حال حاضر مقررات مواد ۶۰ و ۶۱ قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری حاکم بر تعیین مجازات برای نقض کنندگان حق اختراع در ایران می‌باشد.^۲

۴-۱- مزایای ثبت حق اختراع و شرایط لازم برای حمایت از آن

در حال حاضر دستیابی به تکنولوژی‌های نو و اقتصاد دانش بنیان یکی از شاخص‌های توسعه و پیشرفت ملل تلقی می‌شود. همچنین، برای ایجاد انگیزه در بین محققین و مخترعین و واحدهای تحقیق و توسعه، یکی از راهکارهای مفید، ایجاد نظام حمایتی در قالب اختراعات است و کشورها بایستی با ایجاد نظام حق انحصاری برای اختراعات و نوآوری‌ها تلاش می‌نمایند تا هزینه‌های تحقیق و توسعه دوباره عاید صاحب فکر گردد تا بیش از پیش به فعالیت‌های خلاقانه بپردازد لذا، با رشد مهندسی معکوس و کپی برداری، فناوری‌های اصیل و جدید که سبب تزریق خون تازه در کالبد کشور است به فراموشی سپرده خواهد شد و روح تفحص و خلاقیت و نوآوری در بین افراد جامعه از بین خواهد رفت. فقط در سایه یک نظام حمایتی در قالب اختراعات است که روح تحقیق در جامعه توسعه پیدا خواهد نمود و می‌توان با اعطاء حقوق لازم به مخترعین این روحیه را تقویت نمود.^۳

مالی یا معنوی که این حقوق ناشی از ثبت اختراع هستند دارای ماهیتی غیر قابل انتقال یا قابل تقویم با پول می‌باشند که از جمله نامگذاری اختراع به نام مخترع، تغییر و تکمیل اختراع می‌باشد.^۱

۳-۱- پیشینه حمایت کیفری از حق اختراع

در حقوق انگلستان هیچ وقت نظر به حمایت کیفری از حقوقی که به طور مستقیم از ثبت اختراع برای صاحب آن ایجاد می‌شود نداشته است. به دیگر سخن، نقض حق اختراع در حقوق انگلیس یک موضوع حقوقی تلقی می‌شود و نه کیفری. اما جرم انگاری‌های حقوق انگلیس در حوزه اختراعات، مصادیق دیگری غیر از حقوق دارنده ورقه اختراع دارند. عنوان پیشینه حمایت کیفری از حقوق اختراع تنها در حقوق ایران مصداق دارد و در نظام حقوقی انگلستان، هیچ وقت به صورت مستقیم اعمالی را که منجر به نقض حق دارنده ورقه اختراع می‌شود را جرم انگاری نکرده و رفتارهای دیگر از نظر این نظام حقوقی جرم و مستوجب کیفر می‌باشد. قانون ثبت علائم و اختراعات مصوب ۱۳۱۰ نخستین قانون مدون و جامع داخلی در مورد علائم تجاری و اختراعات بود، قانونی که سبب شد بر اساس آن قوانین کیفری صورت کامل تری برای حمایت از این حقوق به خود بگیرد و برای حمایت از آن، ضمانت اجرای کیفری پیش بینی گردد. بعد از انقلاب اسلامی و در قانون تعزیرات مصوب ۱۳۶۲ نیز قانونگذار شکل خاصی

۲- صفوی، سیدحسین (۱۳۸۹)، اصل تناسب مجازات در سیاست جنایی قضایی ایران، ماهنامه دادرسی، شماره ۷۹، ص ۳۰
۳- وبسایت پارک علم و فناوری استان کردستان، ثبت اختراع و مالکیت فکری <http://stpok.ir/FA/Invention.aspx>

۱- اصلانی، حمیدرضا (۱۳۸۶)، درآمدی بر حمایت از حق اختراع در حقوق ایران و چالش‌های حقوقی الحاق به موافقت نامه تریپس، مجله فقه و حقوق، سال چهارم، شماره ۱۳، ص ۶۲

در دو نظام‌های حقوقی ایران و انگلستان، حق اختراع در مواد ۱۵ و ۶۱ قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری ایران و ماده‌ی ۶۰ قانون اختراعات انگلیس پیشبینی شده است. هر دو قانون تعریف نقض را به سکوت برگزار نموده و صرفاً مصادیق آن را بر شمرده‌اند؛ با این حال به نظر می‌رسد شباهت‌هایی در هر دو سیستم وجود دارد و رویه‌ی قضایی انگلستان غنی‌تر است. در هر دو نظام حقوقی، استفاده، فروش، عرضه برای فروش، نگهداری و واردات حق اختراع اعم از محصول یا فرایند توسط اشخاص ثالث فاقد مجوز، نقض حق اختراع محسوب می‌شود. با این حال در مواردی قانونگذار ارتکاب افعال پیشگفته را در شرایطی نقض ندانسته و مرتکب قابل تعقیب نمی‌باشد. صرف نظر از توجیهاتی که در نظام حقوقی کامن‌لا و انگلیس در این خصوص وجود دارد، قانونگذار ایران نیز با هدف منع انحصارطلبی و سوء استفاده از حق نظارت و کنترل مخترع، موارد مذکور را شناسایی کرده است؛ با این حال رویه‌ی قضایی ایران و دکتترین در خصوص مبنای حقوقی آن بحث نکرده است. در نظام حقوقی کامن‌لا دکتترین استیفای حق مبنای بسیاری از استثناءهای حاکم بر نقض قرار گرفته است که مطابق آن، همین که کالای اختراعی با رضایت مخترع وارد بازار شود، حق مخترع در این خصوص استیفا شده تلقی می‌گردد و در مواردی که کالا با رضایت مخترع به فروش رفته است وی نمی‌تواند مانع استفاده یا بازفروش بعدی کالا شود. اعمال فوق تا جایی مجاز است که به بهره‌برداری-های تجاری از حق اختراع منتهی نگردد؛ زیرا در این صورت

همچنین، جامعه بین‌المللی به این نتیجه رسیده است که پدیده‌ها، آفرینش‌ها و تراوش‌های فکری بشر به نوعی با حقوق بشر در ارتباط هستند و بایستی از آن‌ها حمایت شود. مالکیت فکری جلوه‌هایی از آفرینش‌های هنری و فکری بشر است و به همین جهت برای حفظ این حقوق چاره‌اندیشی صورت گرفته و سازوکارها و ساختارهایی برای پوشش این حقوق تعبیه گردیده است. سابقه قانونگذاری برای حمایت از مالکیت فکری در ایران به بیش از ۸۰ سال قبل بازمی‌گردد و در طول این سال‌ها و علی‌الخصوص در بیست سال اخیر، ایران به کنوانسیون‌های بین‌المللی گوناگونی در این زمینه پیوسته است که از جمله کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی و کنوانسیون تأسیس سازمان جهانی مالکیت فکری است. به نظر می‌رسد توجه به شرایط لازم برای حمایت از طرح‌های صنعتی و علائم تجاری می‌تواند به تبیین تمایزات و ابعاد حمایت از حق اختراعات مساعدت ورزد. در مورد حمایت از طرح صنعتی بایستی گفت که مقصود قانونگذار از صنعت معنای گسترده‌ای دارد و طرح صنعتی را ترکیب یا شکل یک فرآورده صنعتی یا محصولی از صنایع دستی می‌دانند به این مفهوم که اغلب کالاها و محصولات در بازار به علت شکل ظاهری خود مصرف‌کنندگان جذب می‌شوند و همین ظاهر زیبا سبب افزایش فروش محصول می‌شود.^۱

۲- نقض در قوانین ایران و انگلیس

۱- شهبازی، هادی (۱۳۹۷)، نقض حق اختراع در حقوق ایران و انگلستان و مسئولیت مدنی ناشی از آن، پایان‌نامه دوره کارشناسی ارشد، دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری، ص ۲۵

تریپس هم به دکترین نقض غیرمستقیم اشاره‌ای نشده است، لذا مسئله‌ی نقض غیرمستقیم در حقوق اختراعات ایران وجود ندارد. البته این بیان بدان معنا نیست که اگر در تریپس به این مقرر اشاره می‌گشت، لزوماً در قانون ایران هم انعکاس می‌یافت، اما تردیدی نیست که قانون ایران با هدف انطباق با مقررات بین‌المللی به‌ویژه تریپس در سال ۱۳۸۶ به تصویب رسید و به همین جهت است که حتی عبارت‌پردازی برخی مواد قانون مذکور مشابه مواد تریپس می‌باشد. چه بسا اگر در تریپس به نقض غیرمستقیم اشاره می‌شد، قانون‌گذار ایران هم موادی را به این مبحث اختصاص می‌داد.

به‌موجب ماده ۱۵ قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۶ ایران، حقوق ناشی از گواهی‌نامه اختراع به ترتیب زیر است:

الف- بهره‌برداری از اختراع ثبت‌شده در ایران توسط اشخاصی غیر از مالک اختراع، مشروط به موافقت مالک آن است. بهره‌برداری از اختراع ثبت‌شده به شرح آتی خواهد بود:

۱- در صورتی که اختراع در خصوص فرآورده باشد:

اول- ساخت، صادرات و واردات، عرضه برای فروش، فروش و استفاده از فرآورده.

دوم- ذخیره به‌قصد عرضه برای فروش، فروش یا استفاده از فرآورده.

نقض محسوب می‌شود. در حقوق اختراعات ایران ماده‌ی ۱۵ قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری حقوق انحصاری مخترع را برشمرده است و در ماده‌ی ۶۱ به صورت کلی عبارت «نقض حقوق مندرج در این قانون» را به کار برده است؛ با این وجود حقوقی که نقض آنها مطابق با این قانون قابل پیگیری است، با جمع مواد ۱۵ و ۱۶ قانون قابل تعیین است. همچنین بند ج ماده‌ی ۱۵ قانون مذکور به کلایی که با رضایت مخترع به بازار ایران وارد شده، تصریح نموده است که می‌تواند معادل محتوایی دکترین «استیفای حق» تلقی شود. قانونگذاران هر دو کشور با هدف پیشرفت دانش و فناوری و حمایت از توسعه‌ی تکنولوژی، اعمالی را از نقض حق اختراع استثناء نموده‌اند. از جمله مهمترین این استثناءها، استفاده‌های خصوصی، تجربی و علمی با اهداف غیر تجاری است و تنها موردی که قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری ایران به آن تصریح نکرده است، استفاده‌ی خصوصی و تهیه‌ی فی‌البداهه‌ی دارو طبق نسخه‌ی پزشک یا دندانپزشک است که موارد مذکور در رویه‌ی قضایی و دکترین حقوقی ضروری است.^۱

۱-۲- وضعیت حقوق ایران در خصوص نقض غیرمستقیم حق اختراع

با توجه به اینکه قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری ۱۳۸۶ ایران متأثر از بحث‌های راجع به بایسته‌های قانون‌گذاری در مسیر الحاق به سازمان تجارت جهانی و به‌تبع آن موافقت‌نامه تریپس تنظیم شده و در

^۱- قربانی‌فر، مریم (۱۳۹۶)، بررسی تطبیقی نقض حق اختراع در حقوق ایران و انگلیس، فصلنامه تعالی حقوق، دوره جدید، شماره ۱۹، ص ۴۲

۲- در صورتی که موضوع ثبت اختراع فرآیند باشد:

اول- استفاده از فرآیند.

دوم- انجام هر یک از موارد مندرج در جزء (۱) بند (الف) این ماده در خصوص کالاهایی که مستقیماً از طریق این فرآیند به دست می‌آید.

ب- مالک می‌تواند با رعایت بند (ج) این ماده و ماده (۱۷) علیه هر شخص که بدون اجازه‌ی او بهره‌برداری‌های مندرج در بند (الف) را انجام دهد و به حق مخترع تعدی کند و یا عملی انجام دهد که ممکن است منجر به تعدی به حق مخترع شود، به دادگاه شکایت کند^۱.

قانون‌گذار فقط به نقض مستقیم توجه داشته و اساساً نقض غیرمستقیم مدنظر نبوده است؛ زیرا قسمت «الف» ماده‌ی فوق فقط در مقام بیان حقوق متعلق به صاحب اختراع برآمده و احصایی یا تمثیلی بودن حقوق مذکور نیز مؤثر در مقام بحث ما نیست؛ زیرا اگر هم فرضاً این موارد را حصری ندانیم، نقض غیرمستقیم از آن استنباط نمی‌شود. با این حال، ممکن است که ادعا شود قسمت اخیر بند «ب» از بخش دوم ماده ۱۵ قانون مرقوم که مقرر می‌کند «... و یا عملی انجام دهد که ممکن است منجر به تعدی به حق مخترع شود...»، می‌تواند مبنای شناسایی نقض غیرمستقیم در قانون باشد؛ چراکه این قسمت از قانون اطلاق دارد و برای مثال علیه شخصی که قطعه‌ای اساسی از قطعات اختراع ثبت‌شده را تولید نموده و این عمل وی احتمالاً به نقض حق منتهی می‌گردد، قابل

اعمال است. اگرچه منطوق این بخش از بند «ب» مذکور ماده ۱۵ قانون تاب چنین تفسیری را دارد، اما توجه به صدر این بند نشان می‌دهد که فقط نقض مستقیم لحاظ شده و اساساً مقصود قانون‌گذار از این قسمت، نقض قریب‌الوقوع مستقیم می‌باشد.

در قواعد عام حقوق مدنی و مسئولیت مدنی ایران هم به‌صراحت در این خصوص مقرره‌ای وضع نشده است. اگرچه برخی تأسیسات موجود در قواعد عام، نسبت‌هایی با موضوع مورد بحث ما دارد؛ مانند مسئولیت مدنی در فرض تعدد اسباب، سبب و مباشر و... همان‌طور که مشخص است، حقوق ایران در این زمینه بیشتر متأثر از فقه و قوانین فرانسه بوده و راه‌حل‌های ارائه‌شده برای این موضوعات نمی‌تواند چالش‌های خاص نقض غیرمستقیم در حقوق اختراعات را پوشش دهد. چراکه مسئولیت ناشی از نقض غیرمستقیم، ماهیت پیچیده و ویژه‌ای دارد که با توجه به مبانی خاص نظام اختراعات شکل گرفته است و حتی فاقد برخی از شرایط عام مسئولیت مدنی مانند احراز رابطه‌ی سببیت است. علاوه بر این حقوق ایران فاقد دکترینی در خصوص معاونت در خطای مدنی است حال‌آنکه در حقوق کامن لا که منشأ ایجاد دکترین نقض غیرمستقیم است، نظریه‌ی معاونت و مشارکت در خطای مدنی مبنای بحث را شکل داده است؛ بنابراین اگر نقض مشارکتی را هم مصداق مشارکت در ورود زیان بدانیم، از آنجایی که در حقوق ایران در این فرض اصل را بر تساوی مسئولیت قرار داده است، لذا بازهم مسئله مورد بحث ما یعنی نقض

۱- بادینی، حسن؛ نجفی، حامد (۱۳۹۶)، مطالعه تطبیقی ارکان تحقق نقض غیرمستقیم حق اختراع، پژوهش حقوق خصوصی، دوره ۵، شماره ۱۸، ص ۳۵

فکری قابل پذیرش است و در دعاوی نقض به دلیل استقرار خواننده، واقعه زیانبار و ادله در محل وقوع نقض، آن مکان مناسب‌ترین مقرر برای رسیدگی می‌باشد. در خصوص دعاوی نقض، نظریه صلاحیت دادگاه محل وقوع عمل زیانبار منطقی‌ترین روش می‌باشد و چنانچه بخشی از عمل زیانبار در یک کشور و بخش دیگر در کشور دوم انجام گرفته باشد، صلاحیت دادگاه محل انجام اعمال اساسی (اعمالی که سبب وقوع نقض هستند) برای نقض مناسب‌ترین دیدگاه می‌باشد. اما اگر هر دو بخش دارای اهمیت یکسانی باشند، مثل ساخت و فروش اختراع، مکانی که فعل زیانبار با ضرر تلاقی پیدا می‌کند برای رسیدگی مناسب‌تر خواهد بود، یعنی محل فروش اختراع+

۲-۳- ضمانت اجرای نقض حقوق دفاعی

در نظام حقوقی کامن لا اجرای مدنی، کیفری و اقدامات تأمینی برای نقض حقوق دفاعی پیشبینی شده است. در حقوق ایران طبق ماده ۲ آئین نامه ااثنا، در صورتی که اختراع نظامی در سازمان‌های دفاعی یا به سفارش آنها ساخته شود، باید مطابق آئین نامه به ثبت برسد؛ اما نکته‌ای که وجود دارد در خصوص اختراعات نظامی است که توسط اشخاص عادی که در خدمت سازمان‌های دفاعی نیستند ایجاد می‌شود. تبصره ماده فوق اظهار داشته است: اگر اختراع و اکتشاف توسط اشخاصی در خارج از سازمان‌های دفاعی و یا به سفارش و هزینه آنها ایجاد نشده باشد؛ اما کاربرد عمده آن دفاعی و افشای آن به امنیت و توان دفاعی کشور ضربه بزند، دفاعی

غیرمستقیم به دست نمی‌آید. تردیدی نیست که قواعد عام حقوق مدنی و مسئولیت مدنی ایران نیز در صورت تحقق تمام ارکان جبران خسارت، خسارات ناشی از نقض غیرمستقیم را پوشش می‌دهد؛ یعنی اگر نقض غیرمستقیمی رخ دهد و دادگاه پس از اقامه دعوا علیه ناقض، ورود ضرر، ارتکاب تقصیر و رابطه سببیت و ... را احراز نماید، صدور حکم به جبران خسارت علیه ناقض غیرمستقیم، با مانعی روبرو نیست، اما بحث اینجا است که اغلب قریب به اتفاق مصادیق نقض غیرمستقیم و به‌ویژه نقض انگیزشی، فاقد ارکان لازم جهت صدور حکم بر جبران خسارت هستند؛ چراکه معمولاً ضرر وارده، نسبت به فعل ناقض غیرمستقیم، غیرمستقیم تلقی می‌شود^۱.

۲-۲- صلاحیت در دعاوی نقض حقوق مالکیت فکری

در صلاحیت شخصی، اصل صلاحیت دادگاه محل سکونت خواننده در بسیاری از اسناد فراملی و و نظام حقوقی کامن لا و محل اقامت در اکثر اسناد فراملی و قوانین اروپایی و نیز حقوق ایران پذیرفته شده است. در ایران در خصوص دعاوی حقوقی مربوط به حقوق مالکیت ادبی و هنری قواعد صلاحیت شخصی حاکم است. اصل صلاحیت دادگاه محل سکونت یا اقامت خواننده مورد اجماع بین‌المللی و مبتنی بر اصل برائت در امور کیفری و قاعده البینه علی المدعی در امور حقوقی است که دعاوی مربوط به حقوق مالکیت فکری نیز از اعمال این اصل مستثنا نیست. صلاحیت انحصاری دادگاه‌های کشور محل ثبت فقط در دعاوی مربوط به اعتبار یا ثبت حقوق مالکیت

۱ - همان منبع، ص ۲۷

۲-۵- شرایط اختراعات مشترک در نظام حقوقی ایران و انگلیس

از آنجایی که نحوه تقسیم و استفاده از حقوق مشترک به ویژه در کشورهایی که قوانین آن به صراحت مرزهای حقوق شرکای اختراع را مشخص نکرده، موجب اختلاف نظر میان حقوقدانان و صدور احکام مختلف در دادگاهها شده است. اختراع مشترک را می‌توان اختراعی نامید که گواهینامه ثبت آن مشترکاً به دو یا چند نفر داده شده و حقوق ناشی از آن به تمامی آنها تعلق داشته باشد. مالکیت مشترک در اختراع می‌تواند به شکل‌های مختلفی اتفاق بیفتد. صورت اول در صدور گواهینامه مشترک ثبت اختراع، ساخت و انجام اختراع توسط بیش از یک نفر است و صورت دوم آن این است که یکی از دارندگان گواهینامه، شخصی که معمولاً شرکت سفارش دهنده اختراع یا مرکز دانشگاهی- پژوهشی می‌باشد که مخترع طی قراردادی تعهد کرده قسمتی از حقوق مالی ناشی از گواهینامه اختراعی را که در آینده ثبت می‌شود به وی واگذار نماید و بدین صورت گواهینامه اختراع مشترک صادر می‌گردد. صورت سوم نیز اختراعی است که توسط یک مخترع به ثبت رسیده ولی در پی انتقال قهری یا قراردادی به وارث یا اشخاص ثالث منتقل می‌شود. قانون ثبت اختراعات طرح‌های صنعتی و علائم تجاری ایران مصوب ۱۳۸۶ و آیین-نامه‌های آن با اینکه حقوق ناشی از اختراع مشترک را مورد شناسایی قرار داده اما در مورد نحوه اعمال حقوق ناشی از اختراع مشترک ساکت است. عدم تعیین نحوه تعلق حقوق

محسوب و ضمن پیشگیری از افشای آن طبق این آیین‌نامه ثبت و تحت حمایت قرار خواهد گرفت. البته مقرر فوق فاقد ضمانت اجرایی است؛ مگر اینکه عمل وی با یکی از عناوین مجرمانه مقرر در قوانین موضوعه و عام ایران منطبق باشد. با وجود این، مخترع نظامی که اختراع خود را بر اساس آئین نامه ائاصنا ثبت کرده است، باید مراقبت کند اطلاعات اختراع را که مجرمانه محسوب می‌شود به بیرون انتقال ندهد چون ممکن است وی با مسئولیت کیفری در خصوص افشاء اسناد دولتی و نظامی مواجه شود؛ ولی به نظر تا زمانی که اختراع مجرمانه اعلام نشده افشاء آن نیز جرم نیست.

۲-۴- روش‌های تجاری‌سازی حق اختراع در نظام حقوقی ایران و انگلیس

روش‌های تجاری‌سازی اختراعات به چهار شکل استفاده مستقیم مالک، فروش کامل امتیاز، ثبت اختراع موسوم به Assignment، اعطای امتیاز بهره‌برداری یا همان قرارداد لیسانس و رویالتی می‌باشد. لیسانس‌دهی یکی از شیوه‌های تجاری‌سازی است البته به صورت اجاره دادن فناوری به شرکت یا شرکت‌های متقاضی فناوری. قراردادهای لیسانس در حقوق انگلستان به سه صورت انحصاری حتی مالک، انحصاری به غیر از مالک و غیرانحصاری و با توجه به سه معیار مدت، جغرافیا و تعداد منعقد می‌گردند.^۱

¹- Bok, Derek (2009), Universities in the marketplace: the commercialization of higher education, Princeton University Press, p 176

شرکای دیگر سهم خود را جزئاً یا کلاً به شخص ثالثی منتقل کنند.

۲-۵-۱- شرایط میان استثنائات وارد بر ثبت اختراعات در نظام حقوقی ایران و انگلیس

در خصوص استثنائات وارده بر ثبت اختراع، مشابهتهایی میان حقوق ایران و انگلستان وجود دارد. برای مثال طبق ماده ۵ قانون اختراعات ایران، موارد زیر از حیطه حمایت از اختراع خارج است: کشفیات نظریات علمی، روش‌های ریاضی و آثار هنری، طرح‌ها و قواعد یا روش‌های انجام کار تجاری و سایر فعالیت‌های ذهنی و اجتماعی، روش‌های تشخیص و معالجه بیماری‌های انسان یا حیوان، منابع ژنتیک و اجزای ژنتیک تشکیل‌دهنده آنها و اختراعاتی که بهره‌برداری از آنها خلاف موازین شرعی یا نظم عمومی و اخلاق حسنه باشد.

در نظام حقوقی انگلستان زمانی که به شخصی ورقه اختراع داده می‌شود، ورقه مزبور برای دارنده آن دربردارنده حقوقی است که از وی در مقابل تعرض حمایت می‌نماید. این تعرضات اصطلاحاً نقض نامیده می‌شود. طبق بند ۵ ماده ۶۰ قانون اختراعات انگلستان از جمله اعمالی که از عنوان نقض مستثنا می‌باشند عبارتند از: اقداماتی که به طور خصوصی و به منظور اهداف غیرتجاری انجام شده باشند؛ اقداماتی که به منظور اهداف آموزش که مربوط به موضوع اختراع است انجام شده باشند؛ اقداماتی که شامل تهیه فلبداهه دارو برای یک شخص در داروخانه طبق تجویز پزشک یا دندانپزشک دارای مجوز باشند یا اقدامات اعمال شده بر دارویی که بدین نحو تهیه شده است؛ اقدامات مشتمل بر استفاده از یک محصول یا فرایند در بدنه ماشین آلات، تجهیزات و سایر لوازم کشتی، منحصرأً برای نیازهای کشتی مربوطه در موردی که به طور

مشترک به شرکا موجد اشکالاتی در اجرای قوانین مربوط به تقسیم و بهره‌برداری از این حقوق در دادگاه‌ها شده و از آنجایی که قانون در این باره تعیین تکلیف نکرده این سکوت می‌تواند موجب صدور آراء متفاوت و متناقض گردد. با این حال در قانون اختراعات انگلستان، هر یک از شرکا یا نمایندگی‌های آن در استفاده از اختراع برای شخص خود مستقل‌اند ولی توافق تمام شرکا به منظور اعطای مجوز بهره‌برداری از اختراع لازم است. بهره‌برداری از اختراع مشترک به تنهایی توسط هر یک از شرکا، مستلزم رضایت شریک یا شرکای دیگر نیست و هر یک به طور مساوی از حقوق اعطا شده برخوردار هستند. بنابراین هر یک از مخترعان می‌توانند بهره‌برداری‌های معمول شامل ساخت، صادرات و واردات، عرضه برای فروش و به قصد فروش را انجام دهند بدون اینکه رضایت شریک دیگر لازم باشد؛ مگر اینکه شرط خلاف آن بین شرکا توافق شده باشد.

از آنجایی که قانون ثبت اختراعات در مورد اجازه بهره‌برداری یا انتقال به دیگری سکوت کرده است، دو راه حل قانونی پیش بینی شده است: اول آن است که با توجه به سکوت قانون اختراعات و عدم ممنوعیت انتقال سهم و اعطای مجوز، اصل را بر اباهه و جواز قرار دهیم و چنین استدلال کنیم که قانونگذار اعطای مجوز بهره‌برداری به ثالث توسط هر یک از شرکای اختراع را مجاز دانسته و کسب رضایت و اجازه از شریک را امری غیر لازم تلقی کرده است. اعطای حقوق مساوی قانون ثبت اختراعات به معنای برخوردارگی هر یک از آنها از حقوق به طور مستقل است. و راه حل دوم آن است که با توجه به سکوت قانون اختراعات و عدم ممنوعیت انتقال سهم، به مقررات قانون مدنی در خصوص اموال مشترک رجوع کنیم. در این صورت هر یک از شرکا می‌توانند بدون رضایت

حمایت‌هایی که در کنوانسیون پاریس با پذیرش حق تقدم پیش بینی شده است، در حقوق ایران نیز موثر است. همانطور که از مفهوم حق تقدم پیداست بارزترین اثر متصور برای حق تقدم، اولویت ذی حق برای ثبت اختراع است. اصل حق تقدم که یکی از اصول اساسی کنوانسیون پاریس است، برای اتباع یک کشور این امکان را فراهم می‌کند که حق ثبت اختراع را در چند کشور به دست آورند، بدون اینکه اولین تقاضای ثبت بر تقاضای‌های دیگر اثر گذاشته، مسئله تقدم مطرح شود.^۲

۲-۶- مسئولیت مدنی ناشی از نقض حق اختراع در حقوق ایران و انگلیس

اسناد بین‌المللی از جمله مهم‌ترین آنها موافقتنامه تریپس، به لحاظ وجود اختلاف در بین نظام‌های حقوقی، حکم خاصی را به طور الزامی بیان نمی‌دارد. برخی از کشورها که قائل به اعمال نظام مسئولیت مدنی مبتنی بر تقصیر هستند، در این رابطه مسئولیت ناقض را مبتنی بر تقصیر وی می‌دانند و برخی دیگر با توجه به انواع نقض، در مواردی مسئولیت محض را و در موارد دیگر مسئولیت را مقید به علم ناقض می‌دانند. در مقررات حقوق ایران در این باره حکم ویژه‌ای وجود ندارد. در ذیل این عنوان به بررسی مسئولیت مدنی نقض حق اختراع در حقوق ایران و حقوق انگلستان می‌پردازیم.

۲-۶-۱- مبانی ضمانت اجرای نقض حق اختراع

موقت یا تصادفی وارد آب‌های داخلی یا سرزمینی انگلستان شده است؛ اقداماتی که شامل استفاده از یک محصول یا فرایند در بدنه یا عملکرد هواپیما یا وسیله دیگری باشند که به طور موقت یا تصادفی به انگلستان وارد شده یا از فضای هوایی آب‌های سرزمینی آن در حال عبور است؛ و یا اقداماتی که مشتمل بر استفاده از لوازم هواپیما و یا وسیله مزبور باشند.^۱

در حقوق ایران نیز، بهره‌برداری از کالاهایی که توسط مالک اختراع یا با توافق او در بازار ایران عرضه می‌شود، استفاده از وسایل موضوع اختراع در هواپیما، کشتی و وسایل نقلیه زمینی؛ بهره‌برداری‌هایی که با اهداف آزمایشی درباره اختراع ثبت شده انجام می‌شود و بهره‌برداری توسط هر شخصی که با حسن نیت قبل از تقاضای ثبت اختراع یا قبل از تاریخ تقاضای حق تقدم همان اختراع از اختراع استفاده می‌کرده یا اقدام جدی و موثری جهت آماده شدن برای استفاده از آن در ایران به عمل آورده است، موارد مشابهی است که با قانون انگلستان می‌توان تطبیق داد.^۲

۲-۵-۲- شرایط حق تقدم در ثبت اختراع در نظام حقوقی ایران و انگلیس

حق تقدم آثار مهمی بر ثبت اختراع دارد. به موجب ماده ۹ قانون ثبت اختراعات طرح‌های صنعتی و علائم تجاری، متقاضی می‌تواند همراه با اظهارنامه خود طی اعلامیه‌ای حق تقدم مقرر در کنوانسیون پاریس برای حمایت از مالکیت صنعتی و اصلاحات بعدی آن را درخواست نماید. بنابراین

۲ - رنجبر، محمود؛ ماندگار، مصطفی، منبع پیشین، ص ۲۴۵

۳ - همان منبع، ص ۲۴۶

1 - Bottemly, Sean (2014), The British patent system and the industrial revolution 1700-1852 from privilege to property, Cambridge University Press, p36

یک حق شرعی و قانونی است و باید بر مبنای اسلام به آن احترام گذاشت. به تعبیر دیگر اهمیت مالکیت فکری کمتر از مالکیت عینی نیست و حکومت اسلامی باید عهده‌دار حفظ آن باشد. استدلال و تحلیل ایشان آن است که ما همواره موضوعاتی را از عرف می‌گیریم و احکام آن را از شرع، مثلاً وقتی می‌گوییم قمار حرام است، حکم تحریم از قرآن و احادیث گرفته شده است، اما اینکه موضوع قمار چیست بسته به تشخیص عرف دارد. بنابراین در مورد مالکیت‌های فکری نیز همین موضوع مطرح می‌شود و باید مورد حمایت قرار گیرد و مشروعیت دارد. به اعتقاد بعضی از فقیهان برای توجیه حقوق فکری در شرع نباید در جست و جوی نص یا اطلاق و عموم شرعی بود چون اساساً در باب عقود و معاملات و حقوق اموال، باید بر مبنای سیره عقلایی به توجیه حقوق و قواعد و راه‌حل‌های حقوقی پرداخت. یکی از مهمترین دلایلی که می‌توان در جهت مشروعیت مالکیت معنوی استناد نمود قاعده حفظ نظام و مصالح عمومی می‌باشد. همچنین می‌توان به قاعده لاضرر در جهت مشروعیت مالکیت فکری هم استناد کرد. مستندات این قاعده آیات، روایات و عقل می‌باشد و این قاعده جزء قواعد عامی است که می‌توان از آن در بسیاری از مسائل شرعی استفاده نمود. با توجه به اینکه صاحبان اثر با زحمات فراوان به تولید محصولات فکری خود می‌رسند و در این راه تلاش‌های بسیاری می‌کنند. لذا اگر برای این حقوق فکری قائل به مشروعیت نشویم و هر کس بتواند از این محصولات فکری چندین ساله به راحتی استفاده نماید این به نظر مصداق بارز قاعده لاضرر است. به عبارت دیگر، بر اساس

در مورد مشروعیت حقوق فکری و حق اختراع، بین علما اختلاف نظر وجود دارد؛ گروهی مشروعیت آن را به خاطر دلایلی نپذیرفته‌اند و در مقابل گروهی موافق مشروعیت حقوق فکری هستند. امام خمینی در تحریرالوسیله به صراحت با مشروعیت حقوق فکری نظیر حق اختراع و علائم تجاری مخالفت می‌کنند و ایشان در این باره می‌نویسند: آنچه معروف به حق طبع شده است حق شرعی به شمار نمی‌آید و نفی سلطه مردم بر اموالشان بدون اینکه هیچ گونه شرط و عقدی در میان باشد، جایز نیست. بنابراین چاپ کتاب و نوشتن جمله "حق چاپ و تقلید محفوظ است" فی نفسه حقی ایجاد نمی‌کند و دلالت بر التزام دیگران نمی‌نماید. بنابراین دیگران می‌توانند آن را چاپ کرده و از آن تقلید کنند و هیچ کس نمی‌تواند مانع آنها از این کار شود. همچنین در استفتایی دیگر از امام آمده که حق طبع و نشر بدین معنا که کتابی را که کسی چاپ کرده و نشر نموده، دیگری حق نداشته باشد با بدست آوردن یک نسخه از آن، آن را تجدید چاپ و نشر نماید، شرعی نیست.^۱

دلایل اصلی مخالفان حقوق مالکیت فکری، عدم سنخیت قاعده تسلیط با حقوق مالکیت معنوی است. اما در مقابل گروهی از فقهای دیگر به خاطر اهمیت و ارزش این پدیده نوین به موجب ادله فقهی، مشروعیت این پدیده را پذیرفته‌اند به طوری که نظر اکثریت فقهای معاصر بر این امر قرار گرفته است. آیت الله مکارم شیرازی از مراجع صاحب نام معاصر در این خصوص فتوا داده‌اند که حق طبع و تألیف و اختراع مانند

^۱ - سلیمانی، حمید، حقوق فکری در آئینه فقه و حقوق، <https://notary74b.blogfa.com/post>

شمول و گستردگی است در حالی که در عنوان مالکیت فکری، این شمول به چشم نمی‌خورد. به عنوان مثال حق علامت یا حق نام تجاری و نیز حق سرقتی بنا بر آن که جزء خانواده مالکیت معنوی باشد تفکر و اندیشه چندان در این مصادیق نقشی ندارد. هر چند مالکیت معنوی از لحاظ فراگیری ایرادی ندارد و تمامی حقوق از جمله حق تألیف، حق طبع، حق علائم و نام‌های تجاری و حقوق طرح‌ها را در بر می‌گیرد ولی قید معنوی چندان رسا و گویا نیست و لذا واژه حقوق فکری رساتر و فراگیرتر است. چه آن که تقریباً کلیه موضوعات این حقوق فوق، البته با اندک تسامح، برگرفته از فکر و اندیشه و ذوق خلاق انسان است. با این تفاسیر می‌توان به این نتیجه رسید که ظاهراً حقوق فکری قویتر باشد چرا که اساس این مالکیت و حق نشأت گرفته از اندیشه و عقل انسانی است. درست است که بعضی از این حقوق تا اندازه‌ای زاییده فکر انسانی نیست اما مبنای این مالکیت ذوق و فکر انسانی است و همچنین می‌توان گفت که کلمه معنوی در این مبحث چندان کاربرد ندارد چرا که این حقوق اکثراً از عقل و اندیشه انسان نشأت می‌گیرد، لذا به جای واژه معنوی، واژه فکری صحیح‌تر به نظر می‌رسد.^۲

۲-۶-۲- جایگاه تقصیر در نقض

در نقض حق اختراع باید تقصیر را اثبات کرد، که این امر گاه با دشواری‌های زیادی همراه است. با این حال امتیاز نظام قراردادی آن است که صاحب حق نیازی به اثبات تقصیر

قاعد لاضرر بهره‌برداری از ماحصل تلاش فکری مؤلف یا هنرمند یا مخترع و هر تولید کننده فکری، نوعی ضرر تلقی می‌شود که به موجب نص روایات ممنوع است. بنابراین باید در جهت جلوگیری از هرگونه ضرر، قوانین و مقرراتی وضع گردد.^۱

از مجموع مطالبی که در مورد جایگاه این قاعده از دیدگاه فقه بیان شد می‌توان نتیجه گرفت که اگر چه فقها در خصوص مشروعیت حق مالکیت فکری و لزوم حمایت از آن اتفاق نظر ندارند ولی با توجه به ادله فقهی اساسی مانند قاعده لاضرر و قاعده حفظ نظام که بیان شد باید این حقوق فکری را مشروع دانست و قوانین و مقرراتی دقیق و مهمی در جهت حمایت از این اشخاص در نظر گرفت.

در رابطه با مبانی حقوقی نیز لازم به ذکر است که در خصوص عنوان مالکیت فکری برخی قائل هستند که این عنوان بهتر از اصطلاح مالکیت معنوی است، با این تحلیل که کلمه معنوی مانع نیست؛ چون در لغت منسوب به معنی بوده و مقابل مادی، ظاهری و صوری تعریف شده است و از طرف دیگر از لحاظ واژه شناسی در زبان لاتین محصول و حاصل ذهن، ابتکار و تفکر انسان است و این مالکیت بیشتر با قوه فکری و اندیشه‌ای انسان نشأت می‌گیرد. از اینرو در زبان فارسی ترجمه مالکیت فکری صحیح‌تر دانسته شده است. اما بعضی بر این استدلال ایراد گرفته‌اند و می‌گویند که اصطلاح مالکیت معنوی بهتر است با این استدلال که مالکیت معنوی دارای

^۱- همان منبع

^۲- شهبازی، هادی (۱۳۹۷). نقض حق اختراع در حقوق ایران و انگلستان و مسئولیت مدنی ناشی از آن، پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد، رشته حقوق اسناد و قراردادهای تجاری، دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری، ص ۷۲

است تولید کننده محصول، از فرآیند او بدون اجازه استفاده کرده است، می‌بایست ادعای خود را اثبات کند؛ با این حال، موافقتنامه به کشورها اختیار داده است تا این قاعده را منقلب ساخته و از خواننده بخواهند تا اثبات کند از فرآیند دیگری غیر از فرآیند متعلق به خواهان، برای تولید محصول استفاده کرده است. قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۶ نیز از این اختیار بهره برده است و شق دوم ماده ۶۱ مقرر داشته که در دعوای مدنی راجع به نقض حقوق مالک اختراع در مواقعی که اختراع، فرآیند دستیابی به یک فرآیند است، در صورت وجود شرایط زیر مسئولیت اثبات اینکه فرآورده از طریق آن فرآیند ساخته نشده است، بر عهده خواننده دعوای نقض خواهد بود^۱.

شرایط مذکور چنین احصاء شده‌اند: دعوای نقض حق را از جهت عدم افشای اسرار تولیدی و تجاری وی در نظر خواهد گرفت، چنانچه:

الف- فرآورده جدید باشد.

ب- احتمال قوی وجود داشته باشد که فرآورده با استفاده از فرآیند مزبور ساخته شده باشد و مالک نتوانسته است فرآیندی را که واقعاً استفاده شده، تعیین نماید. مطابق با ماده ۳۴ موافقتنامه تریپس تحقق یکی از این شرطها کافی است در حالیکه مطابق قانون ایران باید هر دو شرط محقق گردد. البته این امور را نمی‌توان دلیلی بر مغایرت این ماده با تریپس

نداشته و با اثبات اینکه یکی از شروط قراردادی نقض شده است، اصل بر این قرار می‌گیرد که طرف قرارداد مرتکب تقصیر شده است و زیان وارد بر صاحب حق اختراع، در نتیجه تقصیر وی بوده است و حال او باید بی تقصیری خود را اثبات نماید. با این حال، توسل به این نظام برای مطالبه خسارات با ایراداتی همراه است، از جمله آنکه این مسئولیت تنها در برابر طرف قرارداد قابلیت استناد دارد به اشخاص دیگر، و دیگر آنکه در نظام قراردادی امکان ذکر شروط سالب یا تمدید کننده مسئولیت وجود دارد و این مساله می‌تواند به زیان صاحب اختراع منتهی شود. صاحب حق اختراع در دعوای مطالبه خسارت، علاوه بر تسهیلی که نظام قراردادی در اثبات تقصیر در اختیار او قرار داده است، از امتیاز دیگری نیز برخوردار است که موافقتنامه تریپس آن را پیشنهاد داده است. مطابق ماده ۳۴ موافقتنامه تریپس، اگر موضوع اختراع، فرآیند تولید یک محصول باشد و محصول همانندی بدون کسب اجازه از صاحب فرآیند ثبت شده به دست آید، و اگر یکی از دو شرط محقق شود، یعنی اگر محصول جدید باشد یا احتمال قوی وجود داشته باشد که آن محصول از فرآیند ثبت شده، تحصیل شده است و صاحب فرآیند نتوانسته است با تلاشی معقول فرآیندی را که آن محصول با آن تولید شده است را تشخیص دهد، در این حالت مقامات قضائی از این اختیار برخوردار خواهند بود که به خواننده دستور دهند که ثابت کند محصول با فرآیندی غیر از فرآیند ثبت شده خواهان به دست آمده است. چنانچه مشاهده می‌شود در این فرض، قاعدتاً صاحب فرآیند که مدعی

^۱- جعفرزاده، میرقاسم؛ قاضی‌زاده، محمدرضا (۱۳۹۲). مسئولیت مدنی نقض حق اختراع: مسئولیتی تقصیرمحور یا مطلق؟، نشریه تحقیقات حقوقی، شماره ۱۳، ص ۳۴۱

این شخص را از میان سایر اشخاص تمییز می‌دهد. در مورد شناسائی تقصیر یا عدم تقصیر خواننده دعوا، یکی از مباحث مهم، علم داشتن یا نداشتن او به تعلق حق اختراع به دیگری است. زیرا شخصی که علم دارد و با وجود این علم، به بهره‌برداری غیر مجاز از اختراع دیگری می‌پردازد، قطعاً مقصر است و چون مرتکب نقض حق شده، باید جبران خسارت کند. در این حالت عنصر تقصیر نقش مهمی در برقراری رابطه بیست ایفا می‌کند. اما بحث در خصوص موردی است که نقض کننده نسبت به تعلق حق اختراع به دیگری هیچ اطلاعی ندارد. در جایی که امکان کسب اطلاع برای او بوده و او در این راه کوتاهی کرده است باز هم می‌توان تقصیر را متوجه وی دانست، اما در فرضی که بی اطلاع بودن وی ناشی از کوتاهی وی نبوده است، مانند جایی که وی در اثر فریب دیگری، بهره‌برداری از اختراع را مجاز می‌دانسته است، میان نظام‌های حقوقی تفاوت وجود دارد. به تعبیر دیگر نظام‌های حقوقی در خصوص اینکه آیا جهل نقض کننده به تعلق حق اختراع به دیگری، رافع مسئولیت وی است یا خیر، تفاوت رویه دارند. از این رو موافقتنامه تریپس از بیان حکم صریح در این خصوص پرهیز کرده و تنها در بند ۲ ماده ۴۵ به اعضا اجازه داده است تا در صورت جهل به این موضوع نیز برای نقض کننده مسئولیت در نظر بگیرند.^۳

در حقوق ایران، قانون ثبت علائم و اختراعات مصوب ۱۳۱۰ و قانون مصوب ۱۳۸۶، مبنای مسئولیت نقض کننده را مشخص نکرده‌اند اما از آنجا که در حقوق ما مسئولیت مدنی اصولاً

دانست، زیرا در قانون نمونه وایپو، به کشورها اجازه داده شده است که در قانون داخلی خود، تحقق هر دو شرط را لازم بدانند یا تحقق یکی را کافی بشمارند و قانونگذار ایرانی از این اختیار استفاده کرده است.^۱

در فرض مسئولیت قراردادی ناشی از نقض حق اختراع، دفاعیات موجه خواننده حائز اهمیت است که مهمترین آنها عبارتند از:

الف- عدم وجود قرارداد یا باطل بودن قرارداد مورد استناد خواهان؛

ب- به رغم وجود قرارداد معتبر، زیان وارد به صاحب حق اختراع ارتباطی با شروط قراردادی ندارد؛

ج- عدم ورود زیان به صاحب حق اختراع؛

د- وجود شروط سلب با تمدید کننده مسئولیت قراردادی، البته به شرط نقض حق عامدانه یا در نتیجه سهل انگاری نباشد وگرنه شرط معتبر نیست.^۲

۲-۶-۳- رابطه سببیت

منظور از رابطه سببیت رابطه‌ای است که طبق آن می‌توان زیان وارده شده را به شخص یا اشخاصی نسبت داد. به تعبیر دیگر، صرف اثبات ورود زیان به دارنده گواهی اختراع کافی نیست و جبران خسارت که هدف مسئولیت مدنی است، باید از شخص مسئول خواسته شود، و این رابطه سببیت است که

^۳- شهپازی، هادی، منبع پیشین، ص ۸۷

^۱<https://vekalatonline.com>

^۲- همان منبع

فکری خساراتی وارد شود یا وی از منافی که به طور قطع یا احتمالا در صورت عدم نقض از آنها برخوردار می‌شد محروم شود. لذا باید در قوانین، تدابیری جهت جبران این خسارات به مالک وضع گردد که در وهله اول این جبران می‌تواند به صورت عودت وضعیت مالک به حالت اولیه باشد. در مواردی هم که عودت به وضعیت ممکن نباشد ضمانت اجرای مدنی این امکان را به زیان‌دیده می‌دهد که با طرح دعوای قانونی علیه ناقض، خسارات مادی و معنوی وارد شده را دریافت نماید. تجاوز به حق حتی در صورتی که جرم محسوب و متخلف به واسطه ارتکاب آن مجازات شود او را از الزام به جبران خسارات وارده شده به دارنده حق معاف نمی‌کند. بحثی مهم که در این راستا وجود دارد آن است که آیا این الزام به جبران خسارت در غیر از موارد خسارات ناشی از جرم بر مبنای مسئولیت مدنی استوار است یا مسئولیت مطلق. تفاوت این دو از آنجا است که اگر الزام به جبران خسارت را بر مبنای مسئولیت مدنی متخلف توجیه کنیم، اثبات ارکان سه گانه تقصیر، تسبیب و ورود ضرر برای الزام به جبران خسارت لازم است، اما در صورتی که مسئولیت به جبران خسارت را مسئولیت مطلق و ناشی از امر قانون بدانیم نیازی به اثبات موارد فوق نیست و خواهان راحت‌تر به حقوق خویش خواهد رسید. در اغلب مواردی که الزام به جبران خسارت مقرر شده، این الزام به عنوان بخشی از موادی که جرائم را احصاء کرده است، به عنوان عنصر تکمیلی در انتهای ضمانت‌اجراهای کیفری در آمده است. بنابراین در متن قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری مصوب ۱۳۸۶، به

مبتنی بر تقصیر است، لذا در اینجا نیز مبنا تقصیر است. البته در مواردی که نقض کننده، مرتکب نقض مستقیم شده است، مثل اینکه بدون مجوز اختراع را ساخته و به بازار عرضه کرده، می‌توان آن را در حکم اطلاق حق دانست و در اینجا نیازی به اثبات تقصیر نیست و نقض کننده، اعم از عالم یا جاهل، مسئول است. در فرضی که نقض غیر مستقیم است، باز هم او در برابر صاحب حق مسئول است و در صورت جهل به حقیقت، طبق قاعده غدر می‌تواند به نقض کننده عالم رجوع کند و خساراتی را که پرداخته است از او دریافت نماید. مانند حالتی که شخصی با جعل رضایت نامه دارنده اختراع، دیگری را به مجاز بودن تولید کالای متضمن اختراع ثبت شده بفریبد و شخص اخیر پس از تولید و پرداخت خسارات ناشی از نقض، به فریبنده مراجعه کند^۱.

۲-۶-۴- جبران خسارت وارده به سبب نقض حق اختراع

هرگاه در نتیجه اقدام ناقض حق، خسارتی به صاحب اختراع وارد آید، نقض کننده ملزم به جبران خسارت است و مطابق اصل جبران کامل خسارت که یک اصل کلی حقوقی است، این خسارت باید تا جایی جبران شود که گویی زبانی وارد نیامده است. مسئولیت جبران خسارت، بر حسب وجود یا عدم رابطه قراردادی میان صاحب حق اختراع و ناقض حق به دو دسته مسئولیت قراردادی و مسئولیت غیر قراردادی تقسیم می‌شود. علیرغم اتخاذ تدابیر و اقدامات احتیاطی، چه نقض در حال ارتکاب آن خنثی شود یا اینکه بعد از نقض، عمل خلافکارانه کشف شود، ممکن است به دارنده حق مالکیت

^۱- همان منبع، ص ۸۸

اجتماعی نیز بدان باید افزوده گردد. در حوزه مالکیت فکری حق اختراعات و حتی به طور عام تر مالکیت صنعتی، هر سه شرط مذکور به مرور زمان شکل گرفته و اکنون می توان آنها را در عمده جوامع بر قرار دانست. در حقوق مالکیت صنعتی، کاربرد ضمانت اجرای کیفری متفاوت است. برای مثال در اکثر قوانین، تجاوز به علامت تجاری و جعل آن جرم شناخته شده و برای آن ضمانت اجرای کیفری مقرر شده است، اما در دعاوی حق اختراع، غالباً سعی می شود که تجاوز به حق اختراع از طرق مدنی حل و فصل شود. از اینرو در برخی از کشورها که سطح بالایی از حمایت از حقوق مالکیت فکری را پیش بینی کرده اند (مانند آمریکا) مجازات کیفری برای نقض حق اختراع در نظر نگرفته اند و فقط خسارات مدنی قابل دریافت است، اما در کشورهای کمتر توسعه یافته اغلب با اولویت دادن ضمانت اجرای کیفری در برابر نقض حق اختراع، سعی در پیشگیری از نقض در این حوزه دارند.^۲

موافقتنامه تریپس در ماده ۶۱ خود نسبت به تعهد اعضا به مقرر نمودن تشریفات کیفری و مجازات هایی برای مواردی که ارتکاب آنها تعمدی و در مقیاس تجاری بوده، آیینهای دادرسی و مجازات های کیفری اعلام موضع نموده است. هر چند که در این ماده فقط به علائم تجاری و حق تکثیر و ضمانت اجرای کیفری نقض این دو مورد اشاره شده است، اما موافقتنامه تریپس مقرر کننده حداقل هاست و اعضا می توانند در خصوص سایر موارد مالکیت های فکری با لحاظ دو قیدی که عنوان

ورود ضرر و همچنین سببیت در ورود ضرر اشاره شده است و عنصر تقصیر نیز به واسطه جرم بودن عمل مفروض است، چرا که علم و عمد به مراتب شدیدتر از بی احتیاطی و بی مبالاتی در ارتکاب یک عمل است. اما در مواردی که خسارت ناشی از جرم نیست، علی رغم اینکه قوانین به عنوان مسئولیت مدنی در الزام به جبران خسارت تصریح نکرده اند، عملاً ارکان مسئولیت مدنی در الزام به جبران خسارت در غیر از موارد مربوط به خسارت ناشی از جرم باید احراز گردد.^۱

۳- سایر ضمانت اجرای حقوقی

این دسته از ضمانت اجراها زمانی اعمال می گردند که اقدام ناقض حق، ماهیت مدنی است یا اتخاذ ضمانت اجرایی با ماهیت مدنی را می طلبد. مهمترین ضمانت اجرایی که می توان در برابر نقض حق اختراع بدانها متوسل شد، عبارتند از: جبران خسارت وارده، ابطال گواهی اختراع صادره، اقدامات تامینی (موقتی) و صدور دستور موقت برای جلوگیری از ورود ضرر بیشتر و از چرخه خارج کردن کالایی که بدون رعایت حقوق مخترع تولید و توزیع شده است، از جمله اقدامات گمرکی و مرزی.

۳-۱- ضمانت اجرای کیفری نقض حق اختراع

حمایت کیفری همواره شدیدترین راه حمایت از پدیده های نوظهور است. اساساً برای حمایت کیفری غیر از هنجاری و ارزشی بودن، دو شرط نقض شدگی و سرزنش پذیری

^۲ - جمالی، فرزاد (۱۳۸۸)، حمایت کیفری از حقوق مالکیت صنعتی، پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد، رشته حقوق مالکیت فکری، دانشگاه شهید بهشتی، ص ۶

^۱ - صادقی، محمود؛ شیخی، مریم (۱۳۸۸)، اقدامات تامینی و ضمانت اجرای مدنی حقوق مالکیت صنعتی، فصلنامه حقوق دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، دوره سوم، شماره ۳۹، ص ۲۲۱

و تجاری‌شان داشته باشد، این مجازات‌های بازدارنده، نقش بسیار مهمی در انصراف شرکت‌ها از دست زدن به اقداماتی که ممکن است نقض حق اختراع باشد، خواهد داشت. همچنین در دستورالعمل اتحادیه اروپا راجع به ضمانت اجرای حقوق مالکیت فکری آمده است که بدون لطمه به تدابیر مدنی و اداری، دول عضو می‌توانند ضمانت اجراهای دیگری از جمله ضمانت اجرای کیفری را بنا به اقتضا در خصوص مالکیت‌های فکری و از جمله حق اختراع اعمال نمایند. در انگلستان نیز مانند آمریکا ضمانت اجراها در زمینه حق اختراع بیشتر ناظر به جبران خسارت مدنی می‌باشد و مقررات کیفری در این زمینه وجود ندارد^۱.

۳-۲- رویکرد دولت در قبال نقض حق اختراع

عکس العمل و پاسخی که دولت‌ها در مقابل جرایم علیه اختراعات و موضوعات تابعه از خود نشان می‌دهند، متفاوت است و نمی‌توان ادعا کرد که تمامی دولت‌ها از یک سیاست کیفری واحد تبعیت می‌کنند. رویکرد دولت در قبال نقض حق اختراع شامل رویکرد اربعایی و رویکرد ارفاقی می‌باشد. مجازات اصلی رویکرد اربعایی شامل حبس، جزای نقدی، استرداد مال یا منفعت حاصله از جرم، ضبط اموال مورد استفاده در ارتکاب جرم است و یا مجازات‌های تکمیلی و تبعی و اقدامات تامینی را اعمال می‌کند. رویکرد ارفاقی نیز شامل امکان تخفیف و

شد، همان ضمانت اجراها یعنی حبس و یا اخذ جریمه کافی به عنوان یک عامل بازدارنده و همچنین در موارد مقتضی اعمال مواردی همچون توقیف، ضبط یا معدوم کردن کالای متضمن نقض را مد نظر قرار دهند. بنابراین، مطابق موافقتنامه تریپس، اعضا می‌توانند در خصوص نقض حق اختراع نیز همان مجازات‌ها و موارد مذکور را نسبت به ناقضین مقدر و اعمال نمایند. اما این ماده صرفاً نقض عمدی را پوشش می‌دهد، فلذا شامل اقدامات صورت گرفته بدون علم یا داشتن دلایل متعارف بر علم به اینکه نقض در حال ارتکاب است، نمی‌شود، و در نهایت اینکه نقضی که در سطح تجاری نباشد، مشمول این ماده نخواهد بود. معیار مجازات مذکور در این ماده ۲ چیز است: ۱- مجازات باید دارای قدرت بازدارندگی کافی باشد و سطح مجازات‌های اعمال شده در این موارد باید مطابق با جرائم مربوط باشد (تناسب جرم و مجازات)؛ ۲- با توجه به شدت جرائم، اعضا صلاحیت قابل توجهی در تعیین چگونگی اعمال این معیارها دارند، به ویژه در تعیین اینکه شدت کدامیک از جرائم قابل مقایسه در متن حقوق داخلی است. در دعاوی حق اختراع نیز در بسیاری از کشورهای در حال توسعه با توجه به همین معیارها، مجازات‌های کیفری برای نقض حق اختراع پیش بینی شده است که این امر می‌تواند عامل بازدارنده مهمی برای شرکت‌ها و به ویژه بنگاه‌های کوچک و متوسط محسوب شود که قصد اقدام راجع به اختراعات ثبت شده را دارند. از آنجایی که برای این شرکت‌ها و بنگاه‌ها، در دعاوی نقض حق اختراع حتی اگر آنها اثبات کنند که بی‌گناه هستند، می‌تواند تاثیرات سوئی در روند فعالیت‌های اقتصادی

^۱ - شهبازی، هادی، منبع پیشین، ص ۱۱۰

تبدیل مجازات، امکان تعلیق اجرای مجازات و امکان اعطای آزادی مشروط است^۱.

نتیجه گیری

نقض حق اختراع به عنوان یکی از چالش‌های اصلی نظام‌های حقوق مالکیت فکری، پیامدهای گسترده‌ای بر توسعه فناوری، رقابت صنعتی و امنیت اقتصادی کشورها دارد. تحلیل تطبیقی حقوق ایران و انگلستان نشان می‌دهد که هر دو نظام تلاش می‌کنند با ایجاد تعادل میان حمایت از نوآوری و منافع عمومی، بستر مناسبی برای بهره‌برداری مشروع از اختراعات فراهم کنند. با این حال، تفاوت‌های ساختاری و اجرایی این دو نظام، نحوه تحقق این اهداف و میزان کارآمدی آن‌ها را متفاوت می‌سازد.

در حقوق ایران، قانون ثبت اختراعات، طرح‌های صنعتی و علائم تجاری چارچوبی قانونی برای حمایت از مخترعین ارائه کرده است، اما محدودیت‌های اجرایی و نیاز به توسعه روش‌های اثبات نقض و جبران خسارت، همچنان مانعی جدی در مسیر تحقق کامل حقوق مالکیت فکری محسوب می‌شود. در مقابل، حقوق انگلستان با تأکید بر رویه قضایی و سازوکارهای منعطف، امکان اتخاذ دستورهای موقت، مطالبه خسارت‌های گسترده و اعمال مسئولیت تضامنی را فراهم می‌کند که در کاهش موارد نقض و افزایش بازدارندگی نقش

مؤثری دارد. یکی از نکات قابل توجه در مقایسه تطبیقی، تفاوت در رویکرد هر کشور نسبت به دفاعیات قانونی و محدودیت‌های اختراع است. انگلستان با سیستم انعطاف‌پذیر قضایی، فرصت بیشتری برای حل اختلافات بدون ایجاد هزینه‌های سنگین در اختیار طرفین قرار می‌دهد، در حالی که حقوق ایران هنوز در زمینه کارآمدی رویه‌های قضایی و کاهش زمان رسیدگی به دعوی نقض اختراع با چالش‌هایی مواجه است. این تفاوت‌ها نشان می‌دهد که اصلاحات قانونی و به‌کارگیری تجارب موفق بین‌المللی می‌تواند اثر قابل توجهی بر ارتقای کارایی نظام حقوقی داخلی داشته باشد.

با توجه به یافته‌های این مطالعه، روشن است که تدوین سیاست‌های پیشگیرانه، تقویت ظرفیت اجرایی مراجع قضایی و ارتقای آگاهی مخترعین و فعالان صنعتی، از مؤلفه‌های کلیدی کاهش نقض حق اختراع است. به‌کارگیری ابزارهای قانونی مناسب، از جمله دستورهای موقت، مطالبه خسارت و الزامات شفاف اثبات نقض، می‌تواند تضمین‌کننده حقوق مخترعین و همزمان متوازن‌کننده منافع عمومی باشد.

در نهایت، بررسی تطبیقی نقض حق اختراع در ایران و انگلستان نشان می‌دهد که ایجاد توازن میان حمایت قانونی از نوآوری و محدودیت‌های رقابتی، نیازمند اصلاحات مستمر، بهره‌گیری از تجارب بین‌المللی و طراحی مقرراتی است که علاوه بر کارآمدی، قابل اجرا و بازدارنده باشد. این تحلیل تأکید می‌کند که حفاظت مؤثر از حق اختراع نه تنها به نفع

۱ - رضایت، عباس (۱۳۹۱)، مطالعه تطبیقی سیاست کیفری ایران و انگلیس در حمایت کیفری از حق اختراع، پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد، رشته حقوق مالکیت فکری، دانشگاه قم، ص ۸۰

۷-رضایت، عباس (۱۳۹۱)، مطالعه تطبیقی سیاست کیفری ایران و انگلیس در حمایت کیفری از حق اختراع، پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد، رشته حقوق مالکیت فکری، دانشگاه قم

۸-رنجبر، محمود؛ ماندگار، مصطفی (۱۳۹۷)، بررسی تطبیقی فرآیند قانونی تجاری سازی حق اختراعات در ایران و انگلستان، تحقیقات حقوقی تطبیقی ایران و بین الملل، سال یازدهم، شماره چهارم

۹-شهبازی، هادی (۱۳۹۷)، نقض حق اختراع در حقوق ایران و انگلستان و مسئولیت مدنی ناشی از آن، پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد، رشته حقوق اسناد و قراردادهای تجاری، دانشگاه علوم قضایی و خدمات اداری

۱۰-صادقی، محمود؛ شیخی، مریم (۱۳۸۸)، اقدامات تامینی و ضمانت اجرای مدنی حقوق مالکیت صنعتی، فصلنامه حقوق دانشکده حقوق و علوم سیاسی دانشگاه تهران، دوره سوم، شماره ۳۹

۱۱-صوفی، سیدحسین (۱۳۸۹)، اصل تناسب مجازات در سیاست جنایی قضایی ایران، ماهنامه دادرسی، شماره ۷۹، ص ۳۰

۱۲-قربانی فر، مریم (۱۳۹۶)، بررسی تطبیقی نقض حق اختراع در حقوق ایران و انگلیس، فصلنامه تعالی حقوق، دوره جدید، شماره ۱۹

وبسایت پارک علم و فناوری استان کردستان، ثبت اختراع و مالکیت فکری

ب-منابع انگلیسی

1-Bok, Derek (2009), *Universities in the marketplace: the commercialization of higher education*, Princeton University Pres

2-Bottemly, Sean (2014), *The British patent system and the industrial revolution 1700-1852 from privilege to property*, Cambridge University Press

ج-سایت ها

<https://vekalatonline.com>

<http://stpok.ir/FA/Invention.aspx>

مخترعین، بلکه به توسعه فناوری، رشد اقتصادی و ارتقای جایگاه کشورها در عرصه رقابت‌های جهانی نیز منجر می‌شود.

سپاسگزاری

از معاونت محترم پژوهشی به خاطر حمایت معنوی در اجرای پژوهش حاضر سپاسگزاری می‌شود.

از آقای دکتر عبدالله عزیزاده به خاطر بازبینی متن مقاله و ارائه نظرهای ساختاری تشکر و قدردانی می‌شود.

از داوران محترم به خاطر ارائه نظرهای ساختاری و علمی سپاسگزاری می‌شود.

نگارندگان بر خود لازم می‌دانند از آقای دکتر محمد رسول آهنگران به خاطر مطالعه متن مقاله حاضر و ارائه نظرهای ارزشمند سپاسگزاری نمایند.

منابع

الف-منابع فارسی

۱-اصلانی، حمیدرضا (۱۳۸۶)، درآمدی بر حمایت از حق اختراع در حقوق ایران و چالش‌

های حقوقی الحاق به موافقت نامه تریپس، مجله فقه و حقوق، سال چهارم، شماره ۱۳

۲-بادینی، حسن؛ نجفی، حامد (۱۳۹۶)، مطالعه تطبیقی ارکان تحقق نقض غیرمستقیم حق

اختراع، پژوهش حقوق خصوصی، دوره ۵، شماره ۱۸

۳-تاج آبادی، رضا؛ فلاخی، غلامرضا (۱۳۸۶)، شرایط ثبت اختراع و بررسی قوانین و مباحث

حقوقی آن، مجله الکترونیکی پژوهشگاه اطلاعات و مدارک علمی ایران، شماره ۳

۴-تقوی مندی و همکاران (۱۳۶۲)، مفهوم و قلمرو نقض حقوق مالکیت صنعتی با مطالعه

تطبیقی در حقوق ایران و انگلستان، فصلنامه داخلی کانون وکلای دادگستری خراسان،

شماره ۳

۵-جعفرزاده، میرقاسم؛ قاضی‌زاده، محمدرضا (۱۳۹۲)، مسئولیت مدنی نقض حق اختراع:

مسئولیتی تقصیرمحور یا مطلق؟، نشریه تحقیقات حقوقی، شماره ۱۳

۶-جمالی، فرزاد (۱۳۸۸)، حمایت کیفری از حقوق مالکیت صنعتی، پایان نامه برای دریافت

درجه کارشناسی ارشد، رشته حقوق مالکیت فکری، دانشگاه شهید بهشتی